

**Національний
банк України**

Перерахунок даних щодо приватних грошових переказів в Україну за 2015 – 2017 роки

Національний банк України

Департамент статистики та звітності
Київ, 2018

Зміст

<i>Головне</i>	3
<i>I. Методологічні основи</i>	5
<i>II. Перегляд даних: причини та методи</i>	10
<i>III. Результати</i>	14
<i>IV. Вплив на платіжний баланс</i>	18
<i>V. Додаток</i>	23

Головне

Причини перерахунку

- Оцінка обсягів неофіційної частини приватних грошових переказів здійснюється на підставі опитувань, які проводяться один раз на кілька років.
- Основним джерелом такої інформації було дослідження Міжнародної організації з міграції (далі – МОМ) «Міграція як чинник розвитку в Україні», яке проводилось у 2014 році напередодні суттєвих змін у міграційних потоках.
- Потреба перегляду даних щодо приватних переказів пов'язана з публікацією окремих результатів опитувань в 2017 році:
 - Національний банк Польщі (NBP) оприлюднив звіт про приватні грошові перекази в Україну за результатами власного обстеження українських працівників у Польщі;
 - Центральний банк Росії (ЦБР) опублікував оцінку приватних переказів до країн СНД;
 - Державна служба статистики України (ДССУ) провела модульне обстеження зовнішньої трудової міграції.

Основні зміни

- Переорієнтація короткострокових мігрантів з Росії до Польщі після 2014 року призвела до значної недооцінки обсягів приватних грошових переказів через надзвичайно низьку частку офіційних переказів із Польщі.
- Департамент статистики та звітності Національного банку України здійснив перегляд методики розрахунку та перерахунок даних щодо приватних переказів з 2015 року з використанням дзеркальної статистики (дані основних країн-партнерів – Польщі та Росії). Незначно уточнено дані за окремими країнами Європи.

Результати

- Збільшення обсягів приватних переказів:
2015 рік – на 1.8 млрд дол. США, 2016 рік – на 2.1 млрд дол. США, 2017 рік – на 2.0 млрд дол. США.
- Покращення сальдо поточного рахунку платіжного балансу у відсотках до ВВП (у дужках – значення до перегляду):
у 2015 році – до **+ 1.8%** (- 0.2%), 2016 році – до **- 1.4%** (- 3.7%), 2017 році – до **- 1.9%** (- 3.7%).
- Сальдо зведеного платіжного балансу залишилось незмінним внаслідок дзеркального коригування фінансового рахунку.

Методологічні основи

Приватні грошові перекази: визначення та методологія

- **Приватні грошові перекази** (англ. remittances) – це міжнародні перекази та потоки ресурсів до домогосподарств, що надходять з інших країн та головним чином пов'язані з тимчасовою або постійною міграцією населення (КПБб, А5.1).
 - *Перекази можуть здійснюватись як за офіційними каналами – через банки, міжнародні системи грошових переказів, поштові відділення, так і неформальними - шляхом передавання наявних грошей та інших матеріальних цінностей від одного домогосподарства до іншого.*

Приватні грошові перекази (Personal remittances)

Оплата праці (первинні доходи)	Приватні трансферти (вторинні доходи)	
Доходи прикордонних, сезонних та інших короткострокових працівників, які зайняті в економіці країни, де вони не є резидентами, а також резидентів, зайнятих у компаніях-нерезидентах	Усі поточні трансферти в грошовій або натуральній формі, отримані домогосподарствами-резидентами від домогосподарств-нерезидентів	
<i>Чиста оплата праці</i>	<i>Грошові перекази робітників</i>	<i>Інші перекази</i>
Чисті доходи прикордонних, сезонних та інших короткострокових працівників, які зайняті в економіці країни-нерезидента менше 1 року	Поточні трансферти довгострокових мігрантів: тих, хто працює в іншій країні більше 1 року і вважається резидентом цієї країни	Інші поточні трансферти, що надсилаються фізичними особами

Приватні грошові перекази в платіжному балансі

- Приватні грошові перекази відображаються в основному у двох статтях платіжного балансу: «оплата праці» та «приватні трансферти» (уключаються в поточний рахунок). У Додатку 5 до КПБ6 наведено методологію формування агрегованих показників приватних переказів та додаткових статей, необхідних для розрахунку.
- У платіжному балансі оплата праці відображається на валовій основі до виключення витрат у країні перебування та сплачених податків (КПБ6, п. 11.10 – 11.23).
- У статистиці приватних переказів оплата праці відображається на чистій основі без урахування витрат у країні перебування та сплачених податків (КПБ6, А5.12).

	2017 рік	Статті платіжного балансу
1. Оплата праці	9 172	Первинні доходи (кредит), стандартний компонент
1.a. Витрати в країні перебування	2 411	Послуги, подорожі (дебет), додаткова стаття
1.b. Сплачені податки, відрахування на соціальні потреби	466	Вторинні доходи (дебет), додаткова стаття
2. Чиста оплата праці (1.1. – 1.a. – 1.b.)	6 295	
3. Приватні трансферти	2 995	Вторинні доходи (кредит), стандартний компонент
4. Приватні перекази (2+3)	9 290	Додаткова стаття

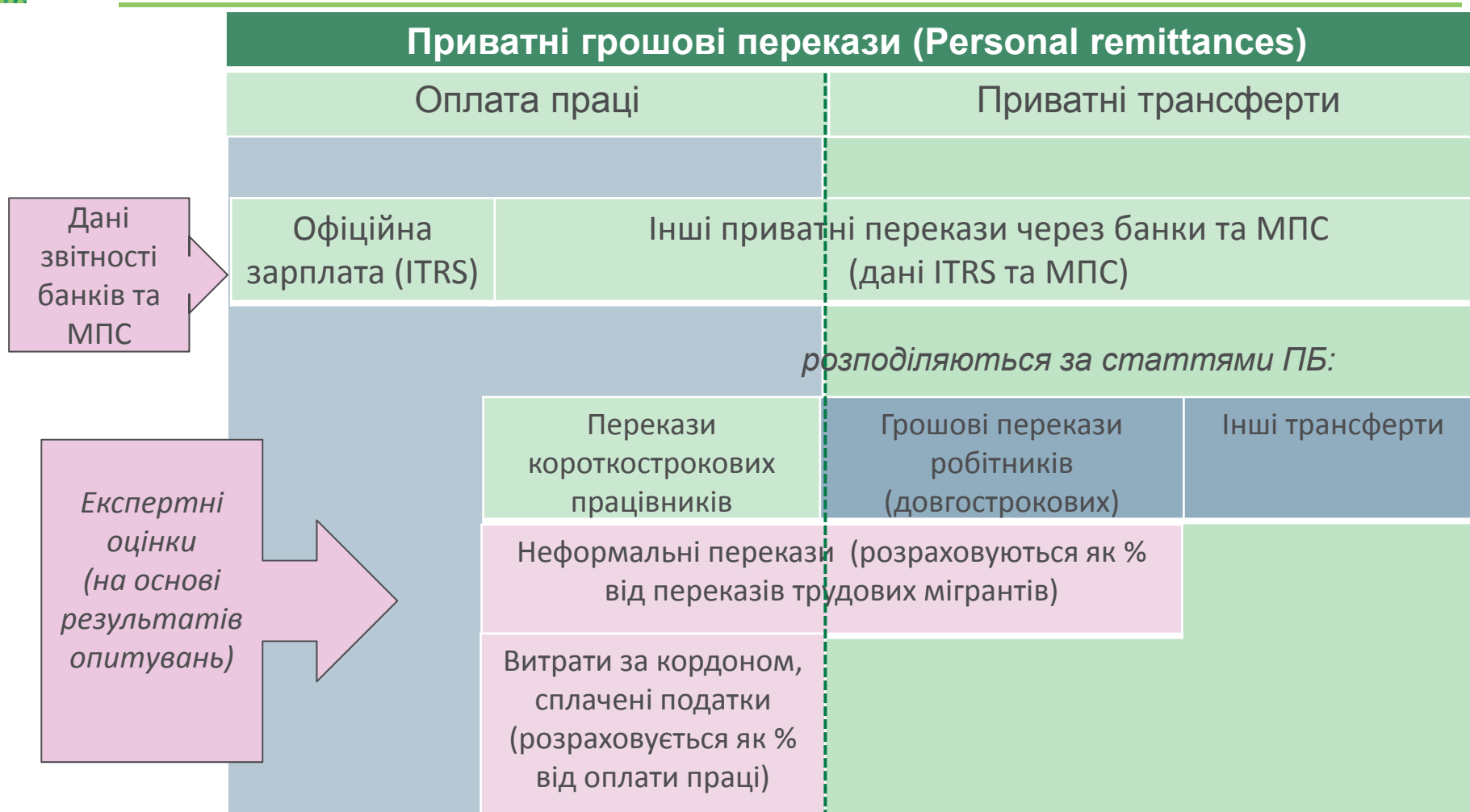
Джерела даних для складання статистики приватних переказів

- Система звітності про операції з нерезидентами (ITRS) і статистика Міжнародних платіжних систем (МПС):
 - **переваги** – місячні (квартальні) дані;
 - **недоліки** – охоплюють лише перекази за офіційними каналами, є проблеми класифікації (респонденти не можуть розмежувати перекази від короткострокових працівників і довгострокових мігрантів).
- Опитування з питань зовнішньої трудової міграції населення – опитування домогосподарств, які проводили ДССУ (2008 рік, 2012 рік, 2017 рік) та дослідження MOM (2014 рік):
 - **переваги** – надають інформацію про кількість трудових мігрантів, їх основні демографічні та фінансові характеристики, про канали надходження коштів;
 - **недоліки:**
 - низька періодичність (проводяться один раз на кілька років), що не дає можливості безпосередньо використовувати цю інформацію для складання кварталних даних;
 - недооцінка під час опитування домогосподарств питання щодо кількості трудових мігрантів та розміру переказів із-за кордону, як правило, дуже чутливе, особливо в разі офіційно незареєстрованих працівників, що дає стійку тенденцію до заниження оцінок;
 - розбіжності в результатах різних опитувань (*заданими ДССУ частка довгострокових мігрантів склала 17.3% у 2010 – 2012 рр. та 10.1% у 2015 – 2017рр., водночас за даними опитування MOM – 61.6% у 2014 – 2015 рр.*);
 - висока вартість проведення обстежень.

Складання статистики приватних переказів – більш складне завдання порівняно з іншими компонентами платіжного балансу, оскільки необхідно комбінувати різні джерела інформації (дані фінансового сектору, опитування трудових мігрантів, оцінки на підставі моделі даних), залежно від наявності тих чи інших даних. У багатьох випадках це призводить до недооцінки обсягів та асиметрії в даних різних країн.

Наприклад, завдяки значним зусиллям із поліпшення координації між укладачами статистики країн ЄС розбіжності між загальним обсягом надісланих та отриманих приватних переказів між цими країнами (intra-EU) зменшилися з 6.5 млрд євро в 2007 р. до 2.8 млрд євро в 2016 р. (61.4 млрд євро отриманих переказів порівняно з 58.6 млрд євро надісланих переказів).

Основним джерелом даних для розрахунку є дані звітності про приватні грошові перекази через банки та міжнародні платіжні системи, скориговані на обсяги неформальних переказів

Починаючи з 2008 р. Національний банк України за рекомендаціями технічної місії МВФ здійснював оцінку приватних переказів на підставі даних ITRS та МПС та дорахунків обсягів переказів, здійснених неформальними каналами для двох груп країн (СНД та інші країни).

Перегляд даних: причини та методи

Основні чинники, що зумовили необхідність перегляду даних щодо приватних грошових переказів у 2015 – 2017 роках

- Недооцінка обсягів приватних грошових переказів через суттєві зміни основних напрямів та характеру трудової міграції і каналів переказів:
 - переорієнтація короткострокових мігрантів з Росії до Польщі та різке зростання кількості українців, які працюють у Польщі, призвели до недооцінки переказів через надзвичайно низьку частку офіційних переказів із Польщі;
 - адміністративні обмеження на використання МПС з боку обох країн зумовили недооцінку переказів із Росії.
- Поява нових даних щодо трудової міграції та обсягів приватних грошових переказів:
 - результатів модульного опитування трудової міграції, проведеного Держстатом України;
 - оцінка Національного банку Польщі щодо приватних грошових переказів в Україну з використанням результатів опитування;
 - оцінка Центрального банку Росії щодо приватних грошових переказів за окремими країнами СНД.
- Припущення, що значна частка чистого продажу готівкової іноземної валюти фінансується за рахунок надходження приватних грошових переказів.

Недоліки методики, що використовувалася до перегляду:

- фіксовані коефіцієнти, що використовувалися для коригувань протягом тривалого часу, не відображають зміни в основних характеристиках приватних грошових переказів;
- низька частота опитувань не дає змоги врахувати динамічні зміни в потоках приватних грошових переказів, особливо тих, що передаються неформальними каналами;
- відсутність в Україні альтернативних джерел інформації з достатньо високою періодичністю для перегляду коефіцієнтів.

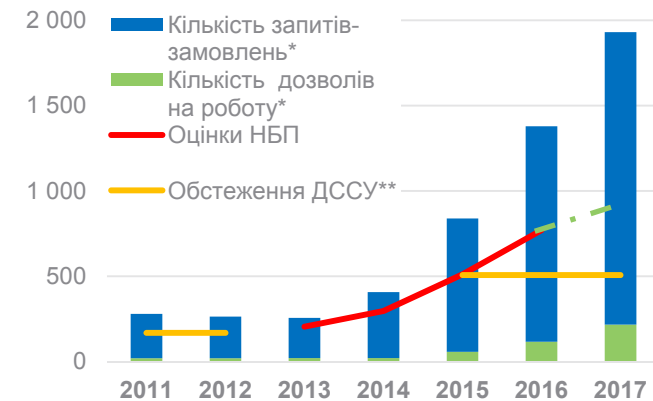
Шляхи вирішення:

- використання доступних статистичних даних країн-партнерів (дзеркальна статистика).

Переорієнтація короткострокових мігрантів із Росії до Польщі призвела до недооцінки переказів через надзвичайно низьку частку офіційних переказів із Польщі

- Упродовж 2015 – 2017 рр. Польща стала головною країною призначення для українських трудових мігрантів.
- Оскільки трудова міграція до Польщі має переважно короткостроковий циклічний характер, більшість мігрантів привозять зароблені кошти особисто. Рівень офіційних переказів залишається низьким.
- НБП за участю Центру дослідження міграції провів обстеження українців у Польщі, яке дало змогу виявити характеристики нової хвилі мігрантів.
- НБП оцінює приватні перекази в Україну на підставі проведеного опитування та оцінки кількості українських трудових мігрантів.
- Дані НБП були використані для перегляду обсягів приватних

Оцінка щодо кількості українців, які працюють у Польщі, тис. осіб*

Млн дол. США	2015	2016	2017
Перекази з Польщі за офіційними каналами (дані НБУ)	55	97	161
Перекази із Польщі за офіційними та неофіційними каналами (оцінки НБУ до проведення перерахунку)	350	567	1 350
частка офіційних переказів, %	16.7	17.1	11.1
Перекази українських працівників із Польщі (оцінка НБП)	1 329	1 991	3 123**
частка офіційних переказів, %	4.1	4.7	5.2

*За даними Міністерства сім'ї, Праці та соціальної політики Польщі

**Два основних фактори, які обумовлюють недооцінку в опитуванні ДССУ: (1) репрезентативність вибірки (може бути недостатньою для охоплення трудових мігрантів, зважаючи на останні події в Україні); 2) питання щодо короткотермінової трудової міграції за кордон, як правило, дуже чутливі, особливо в разі офіційно незареєстрованих працівників, що призводить до отримання більш низьких оцінок, ніж це є насправді.

***З урахуванням попередньої оцінки за IV квартал, дані НБП за 9місяців - 2 242 млн дол. США

Методика оцінки приватних грошових переказів була переглянута, дані за 2015 – 2017 роки були перераховані з використанням даних дзеркальної статистики для основних країн-партнерів (Польщі та Росії), а також даних обстеження для інших країн

Порядок проведення розрахунку:

- Для основних країн-партнерів – дані дзеркальної статистики (Польща – оцінки НБП, Росія – оцінки ЦБР):
 - *дзеркальна статистика, зазвичай, стає доступною вже після публікації даних платіжного балансу, тому для останнього звітнього кварталу використовуються попередні оцінки.*
- Коригування обсягів приватних переказів через банківську систему – виключаються перекази на користь нерезидентів та значні за обсягом перекази.
- Визначення коефіцієнтів перерозподілу офіційних переказів за статтями платіжного балансу та оцінки неформальних переказів за окремими країнами (18 країн):
 - оцінка орієнтовного рівня переказів трудових мігрантів, визначення частки переказів короткострокових та довгострокових мігрантів (для 18 країн) – на підставі обстежень Держстату та МОМ;
 - порівняння отриманих оцінок за даними про перекази за офіційними каналами;
 - визначення частки переказів, що надходять від трудових мігрантів;
 - перерозподіл офіційних переказів на статті «оплата праці» та «грошові перекази робітників» (відповідно до частки переказів короткострокових та довгострокових мігрантів);
 - визначення обсягів неформальних переказів – як різниця між отриманими оцінками та обсягами офіційних переказів (для 6 країн – Чехії, Італії, Португалії, Угорщини, Фінляндії, Словаччини).
- Розрахунок квартальних даних за 2015 – 2017 рр. за усіма статтями на підставі даних про здійснені офіційні перекази, коефіцієнти їх перерозподілу і оцінок обсягів неформальних каналів.

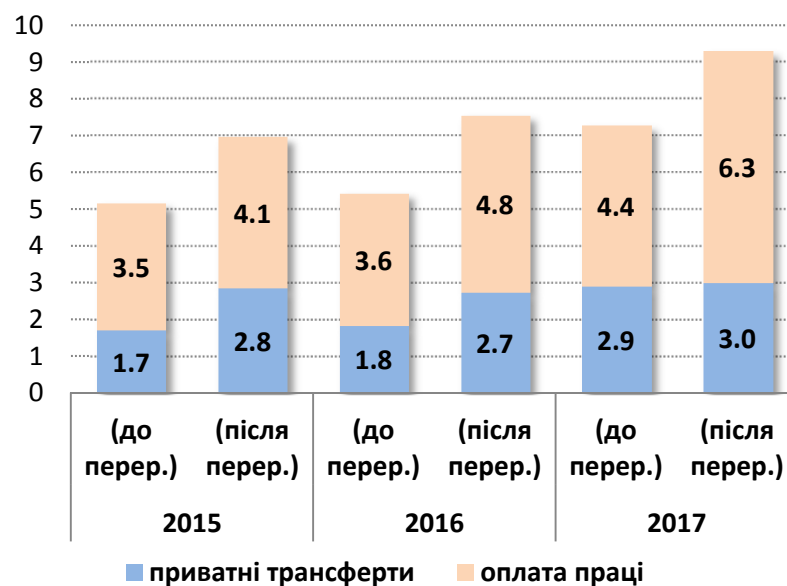

Результати

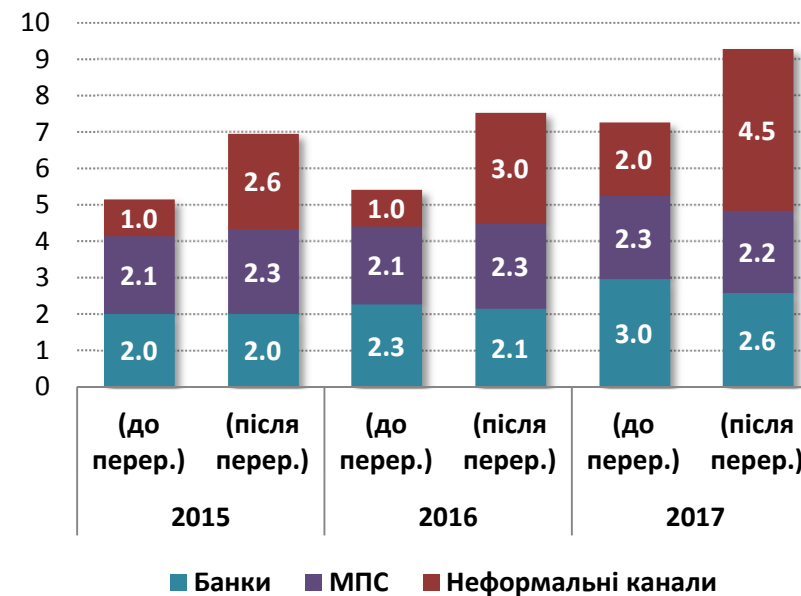
Основні результати перерахунку – збільшення обсягів приватних грошових переказів

	2015	2016	2017*
Приватні перекази (до перерахунку), млрд дол. США	5,2	5,4	7,3
Приватні перекази (до перерахунку), % ВВП	5.7	5.8	6.6
Приватні перекази (після перерахунку), млрд дол. США	7,0	7,5	9,3
Приватні перекази (після перерахунку), % ВВП	7.6	8.1	8.4

Приватні грошові перекази за статтями платіжного балансу, млрд дол. США

Приватні грошові перекази за каналами надходження, млрд дол. США

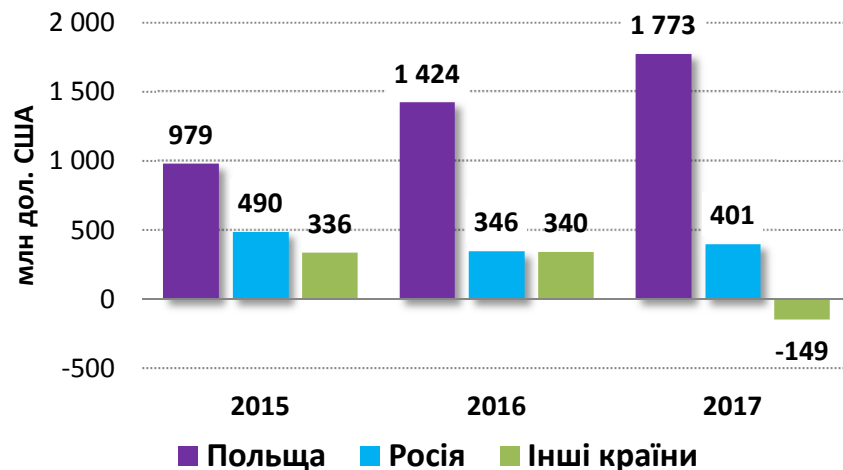

* У розрахунках використано попередні дані ВВП за власними оцінками Національного банку України.

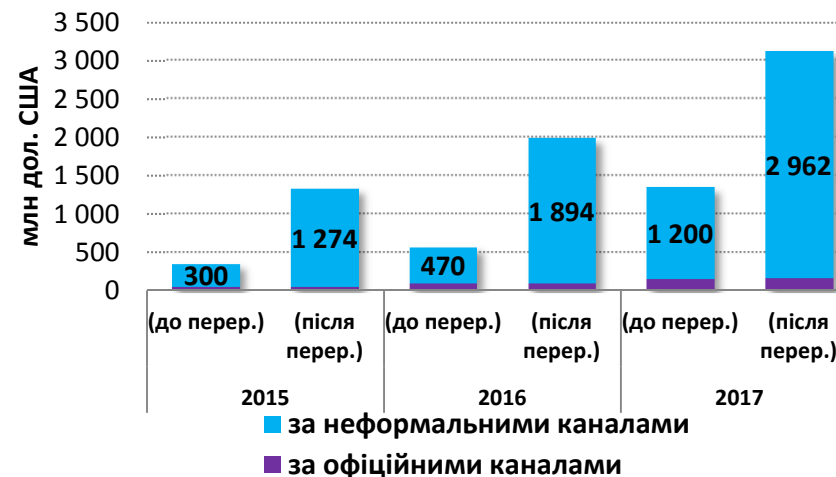

Найбільш суттєво переглянуті обсяги переказів з Польщі та Росії

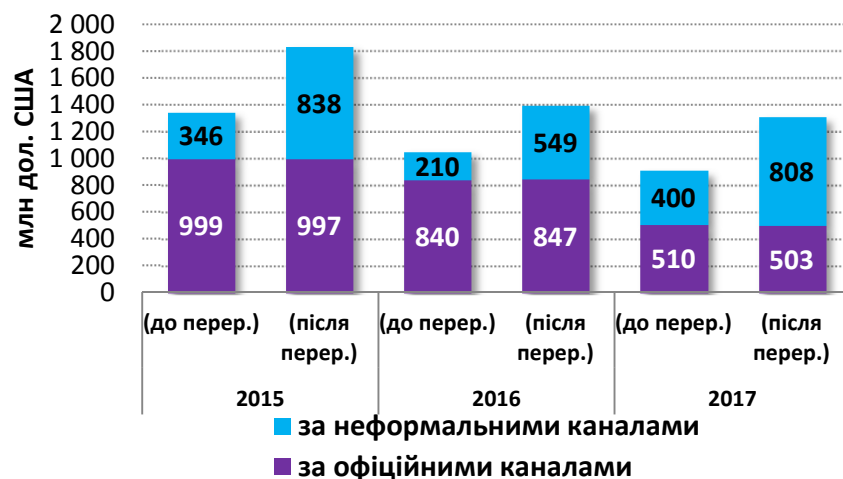
Різниця в оцінках за країнами

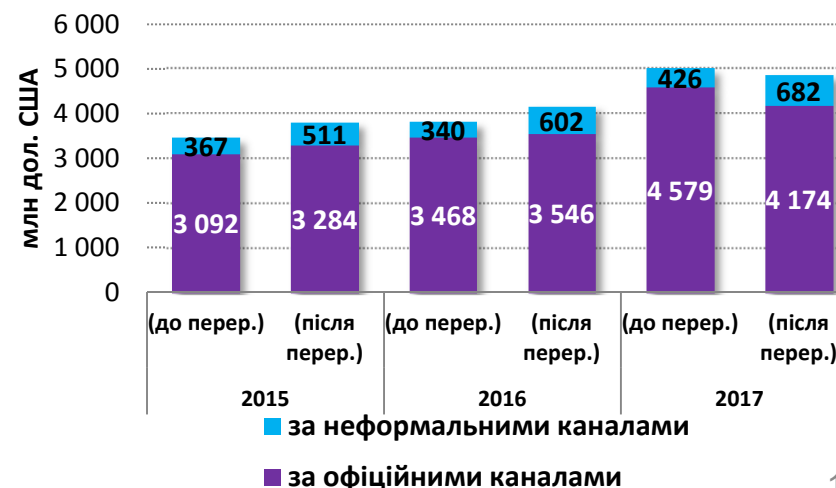
Польща

Росія

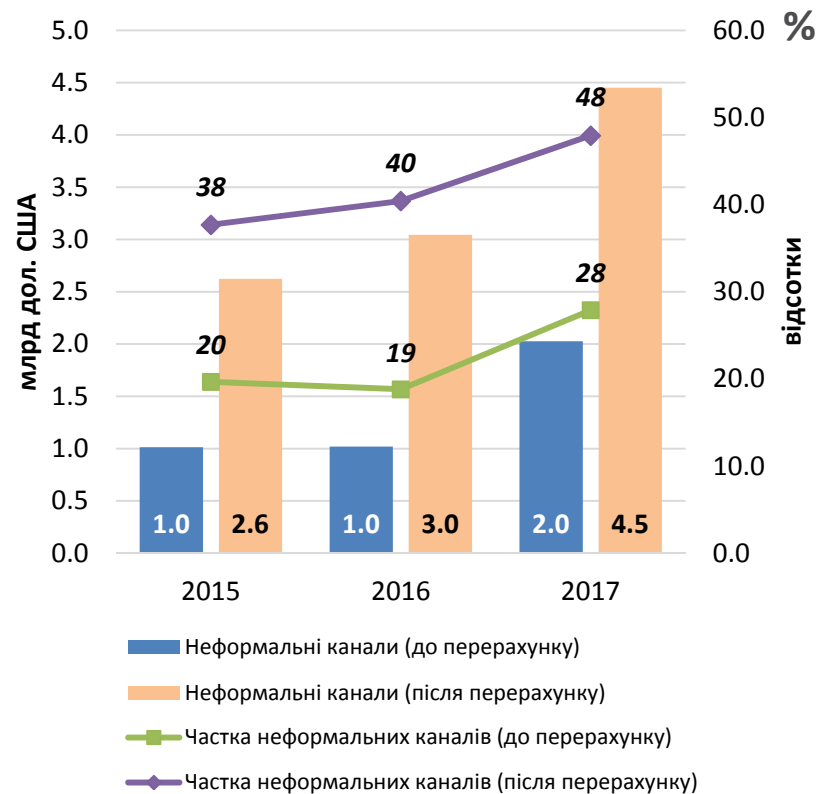
Інші країни

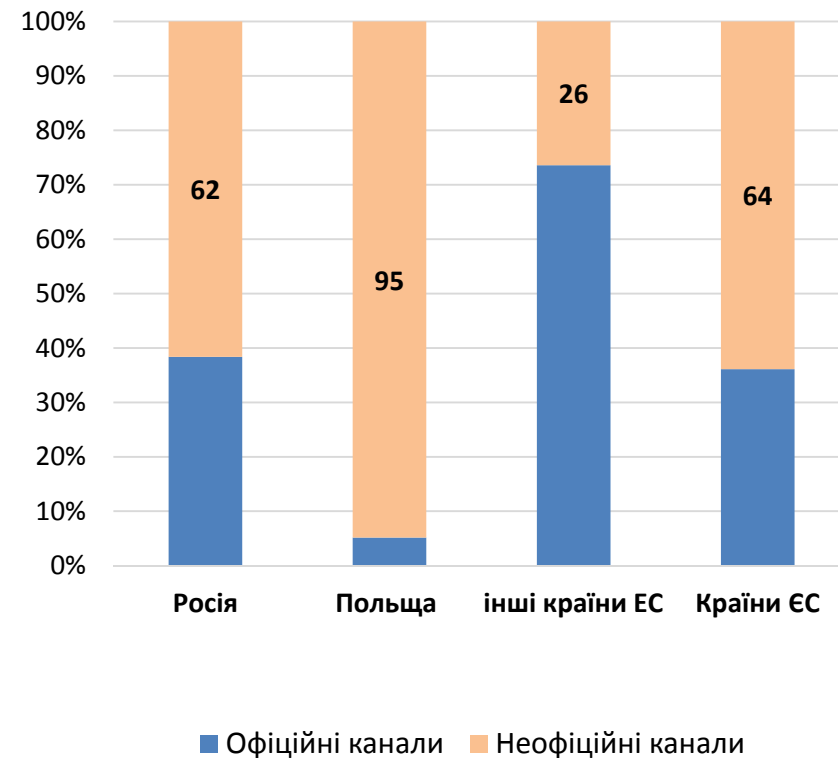

За результатами перерахунку суттєво збільшився обсяг коштів, що надходять в Україну неформальними каналами

Обсяги коштів, що надійшли неформальними каналами та їх частка в загальному обсязі переказів

Частка коштів, що надійшли неформальними каналами, % до загального обсягу

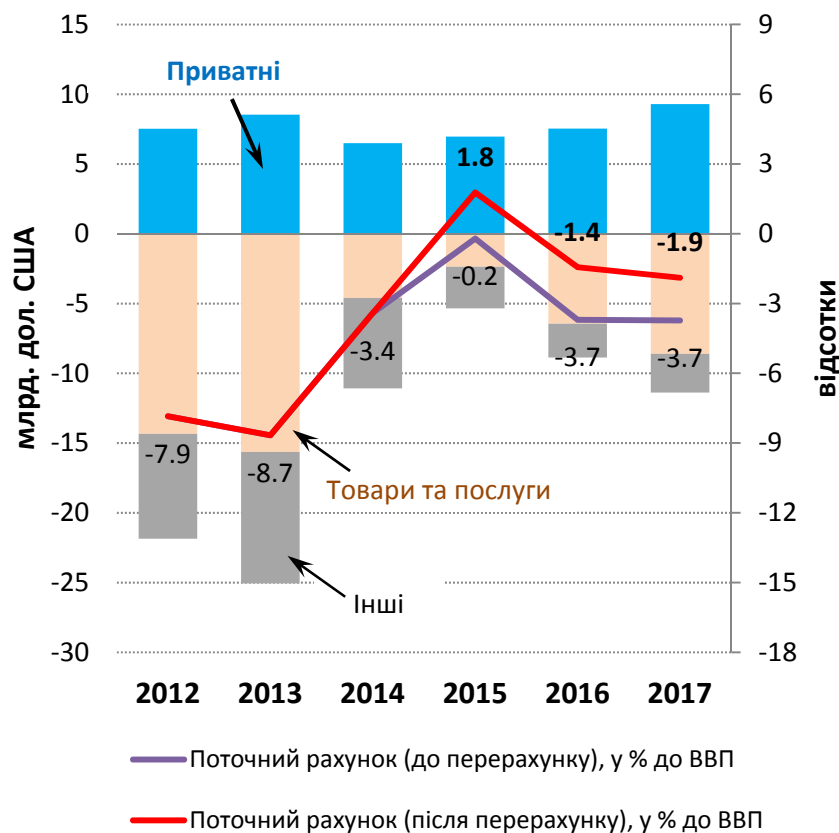
IV

Вплив на платіжний баланс

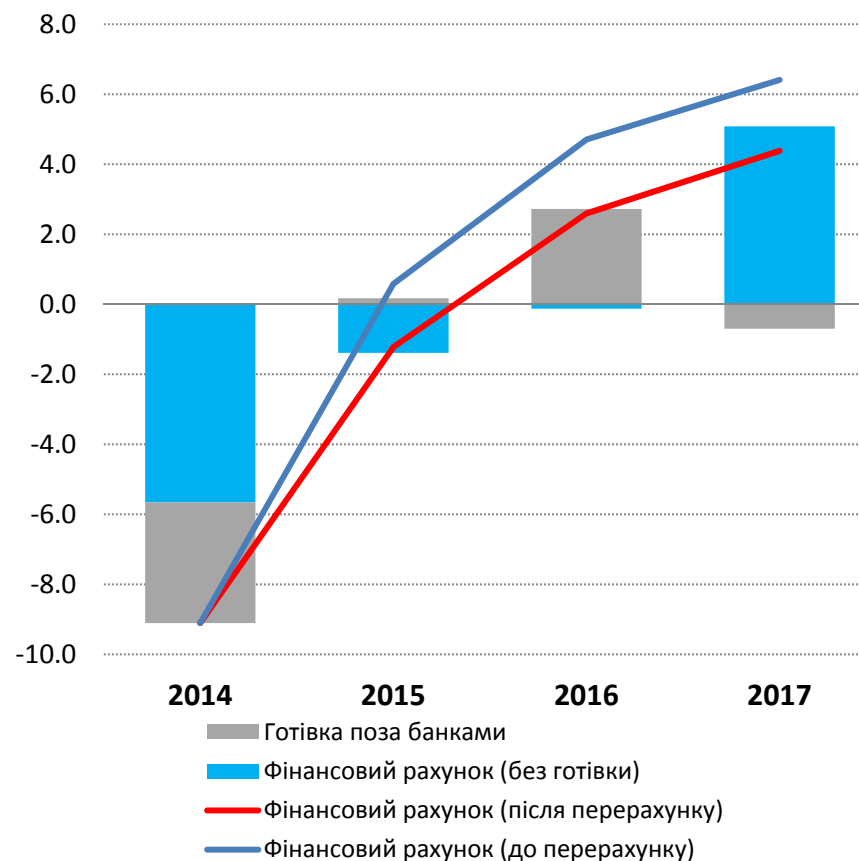
Вплив перерахунку на платіжний баланс – в результаті покращення сальдо поточного рахунку з одночасним дзеркальним коригуванням фінансового рахунку сальдо зведеного балансу залишилось незмінним

	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Сальдо поточного рахунку, % ВВП	+2.0	+2.3	+1.8

Поточний рахунок, млрд дол. США

Фінансовий рахунок*, млрд дол. США

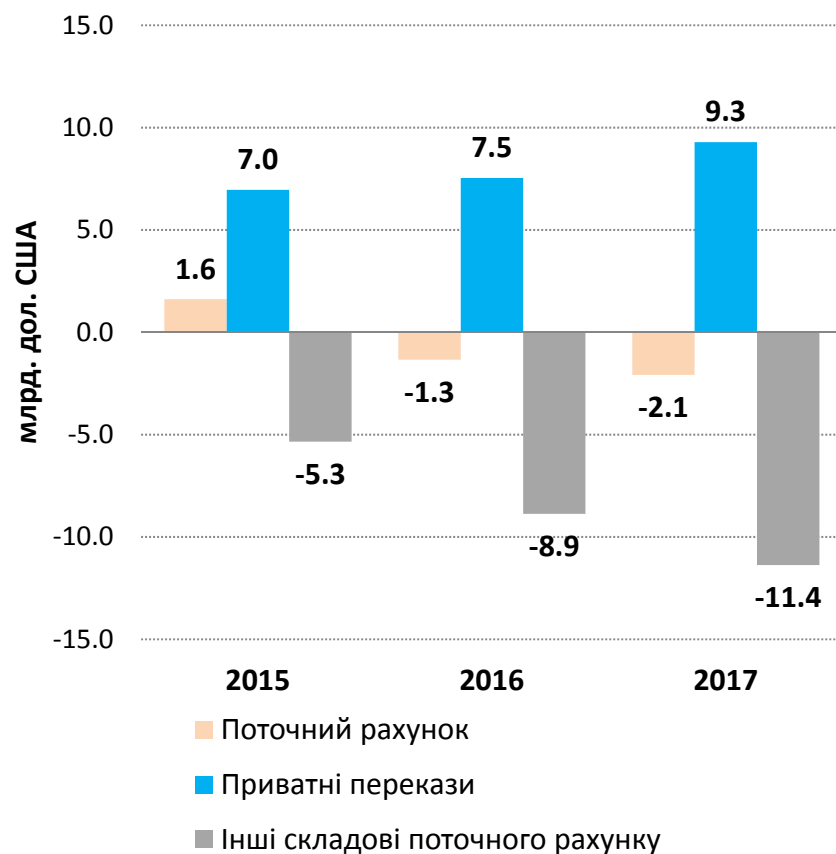

* Додатні значення – приплив капіталу.

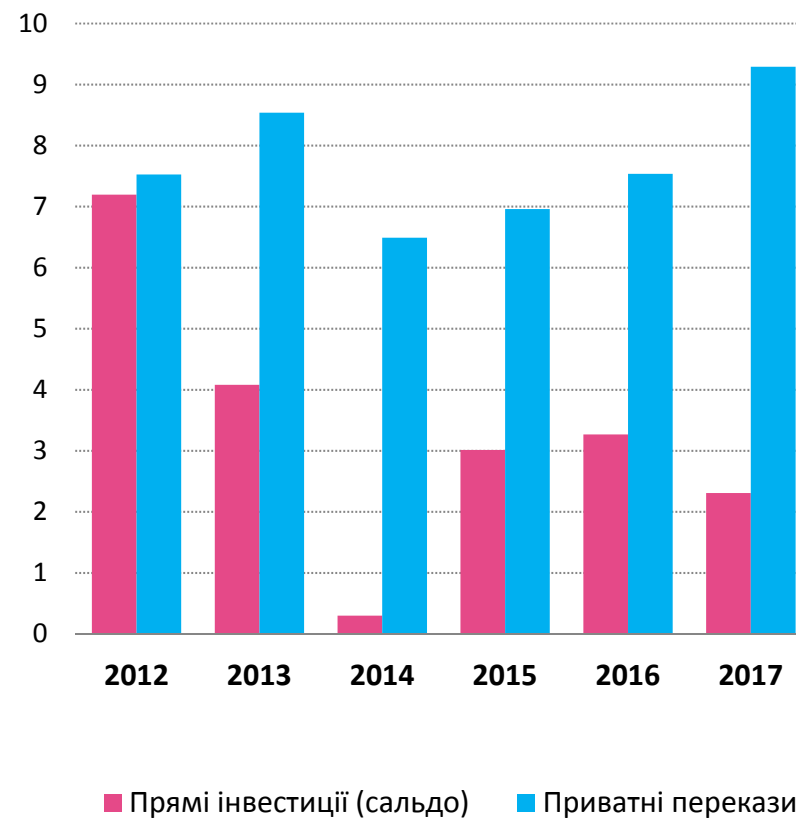

Приватні грошові перекази є важливим джерелом надходження валюти в Україну. Їх обсяги суттєво перевищують надходження прямих інвестицій в Україну

Приватні перекази та сальдо поточного рахунку, млрд дол. США

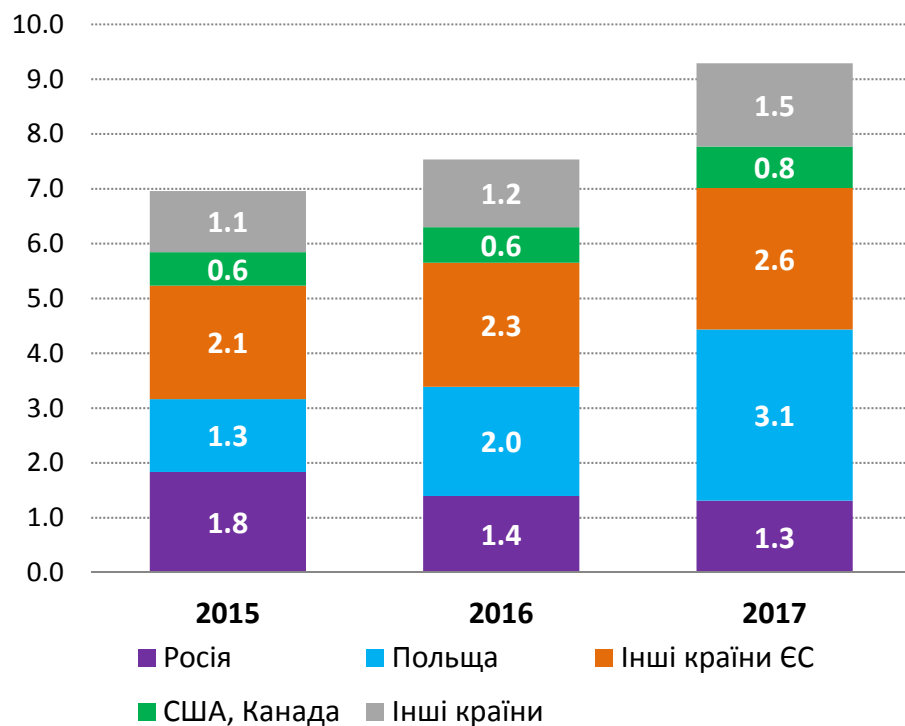

Приватні перекази та прямі інвестиції в Україну, млрд дол. США

Зміни у географічній структурі приватних грошових переказів – зменшення обсягу переказів із Росії та різке зростання обсягу переказів із Польщі

Обсяги переказів в Україну за країнами, млрд дол. США

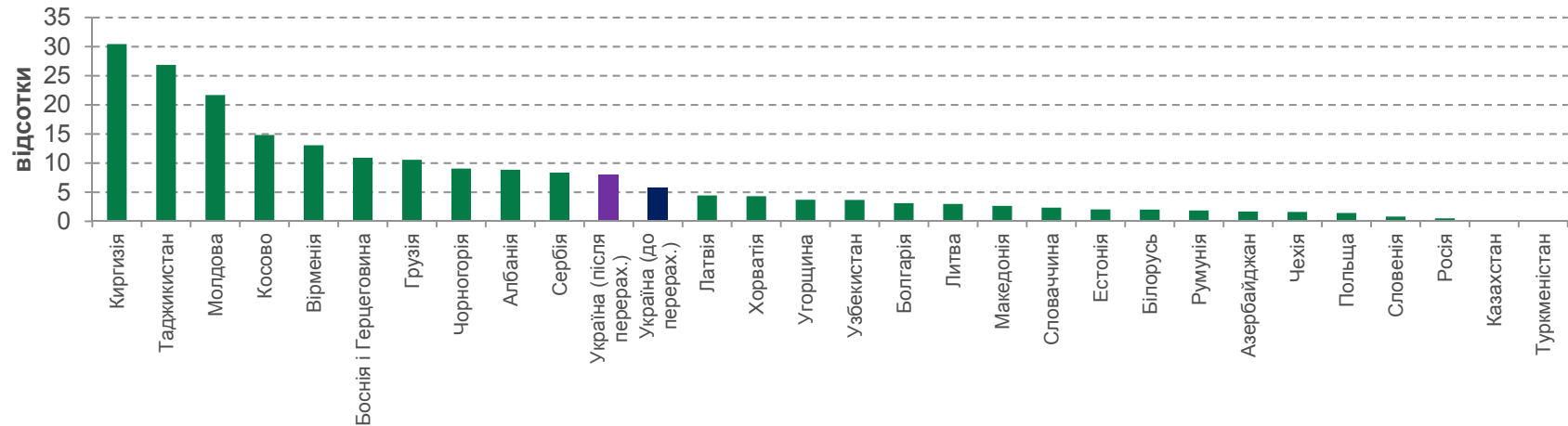
Зміна обсягів переказів у 2017 році порівняно з 2016 роком

Країна/ Група країн	Частка в 2017 р., у % до загального обсягу	Зміна у % до 2016 р.
Росія	14,1%	-6%
Польща	33,6%	57%
Інші країни ЄС	27,8%	14%
США та Канада	8,1%	17%
Інші країни	16,3%	23%

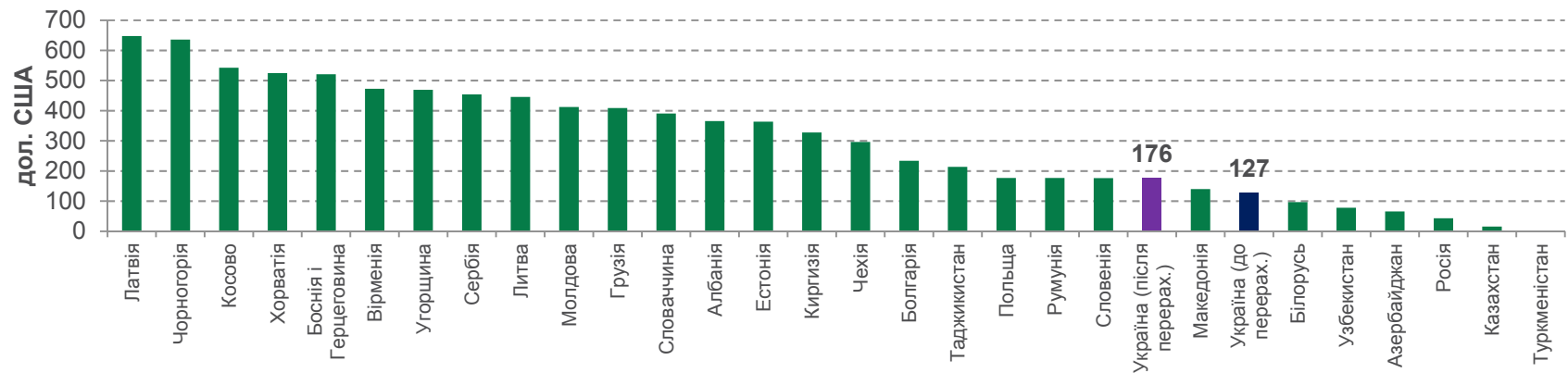

Приватні грошові перекази: порівняння з іншими країнами Східної Європи та СНД

Приватні грошові перекази за країнами в 2016 р., у % до ВВП

Приватні грошові перекази за країнами в 2016 р., в дол. США на душу населення

Додатки

*у тому числі окремі характеристики
українських мігрантів у Польщі (за даними обстеження НБП)*

https://www.nbp.pl/.../20161212_obywatele_ukrainy_pracujacy_w_polsce_-_raport_z_badania.pdf

Перерахунок даних щодо приватних грошових переказів

Млн дол. США	2015 рік			2016 рік			2017 рік		
	до перерахунку	після перерахунку	різниця	до перерахунку	після перерахунку	різниця	до перерахунку	після перерахунку	різниця
1.1. Оплата праці	4 143	5 631	1 488	4 323	6 731	2 408	5 309	9 172	3 863
у тому числі:									
1.a. витрати мігрантів у країні перебування	655	1 313	658	686	1 669	983	905	2 411	1 506
1.b. податки у країні перебування	36	202	166	35	268	233	48	466	418
2. Чиста оплата праці (1.1. – 1.a. – 1.b.)	3 452	4 116	664	3 602	4 794	1192	4 356	6 295	1 939
3. Приватні трансферти	1 702	2 843	1 141	1 823	2 741	918	2 909	2 995	86
4. Приватні грошові перекази (2. + 3.)	5 154	6 959	1 805	5 425	7 535	2 110	7 265	9 290	2 025
у тому числі: неформальні перекази	1 013	2 623	1 610	1 020	3 045	2 025	2 026	4 452	2 426

Вплив перерахунку на показники платіжного балансу

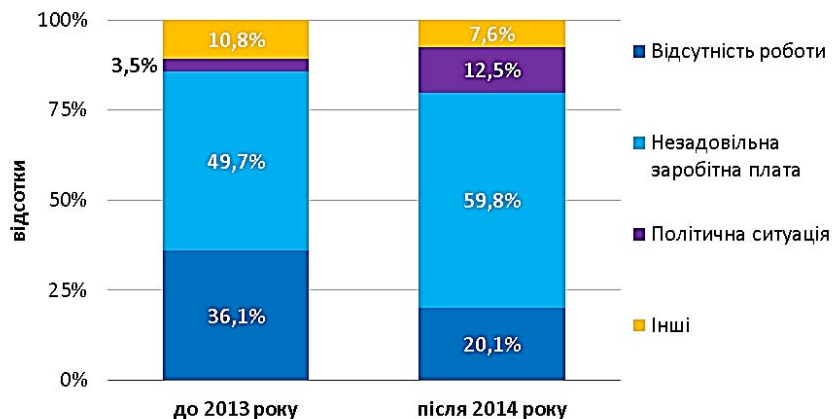
Млн дол. США	2015 рік			2016 рік			2017 рік		
	до перерахунку	після перерахунку	різниця	до перерахунку	після перерахунку	різниця	до перерахунку*	після перерахунку	Різниця**
I. Сальдо поточного рахунку	-189	1 616	1 805	-3 450	-1 340	2 110	-4 113	-2 088	2 025
<i>У % до ВВП</i>	-0,2	1,8	2,0	-3,7	-1,4	2,3	-3,7	-1,9	1,8
із них: приватні перекази	5 154	6 959	1 805	5 425	7 535	2 110	7 265	9 290	2 025
у тому числі: неформальні перекази	1 013	2 623	1 610	1 020	3 045	2 025	2 026	4 452	2 426
1.1 Товари та послуги, сальдо	-1 704	-2 362	-658	-5 470	-6 453	-983	-7 104	-8 610	-1 506
послуги, сальдо	1 751	1 093	-658	1 472	489	-983	2 268	762	-1 506
1.2 Первинні доходи, сальдо	-1 113	375	1 488	-931	1 477	2 408	-850	3 013	3 863
1.3 Вторинні доходи, сальдо	2 628	3 603	975	2 951	3 636	685	3 841	3 509	-332
II. Чисте кредитування (+)/ чисте запозичення (-)	267	2 072	1 805	-3 358	-1 248	2 110	-4 117	-2 092	2 025
III. Фінансовий рахунок (разом із помилками та упуцненнями)	-582	1 223	1 805	-4 704	-2 594	2 110	-6 683	-4 658	2 025
із них: готівка поза банками	-1 778	-168	1 610	-4 747	-2 722	2 025	-1 827	599	2 426
Зведений баланс (II + III)	849	849	0	1 346	1 346	0	2 566	2 566	0

*Уточнені дані платіжного балансу (враховують коригування попередніх даних, не пов'язані з перерахунком приватних грошових переказів)

**Різниця відображає лише вплив перегляду даних щодо приватних грошових переказів

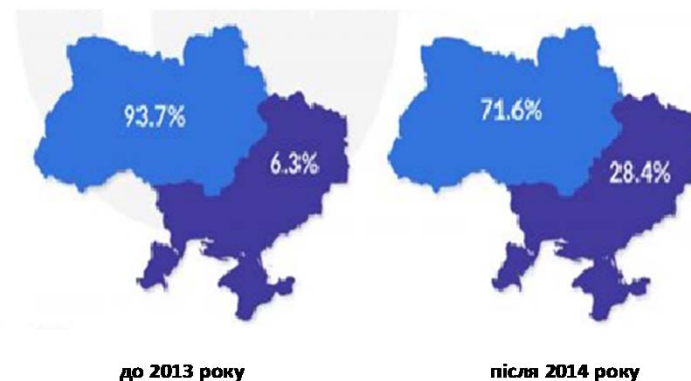
Демографічні характеристики нової хвилі мігрантів

Основні причини еміграції до Польщі

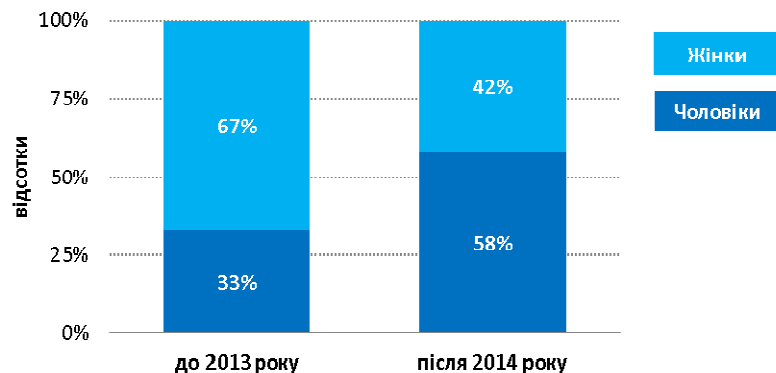
Джерело: Національний банк Польщі

Регіональна структура міграції українців до Польщі

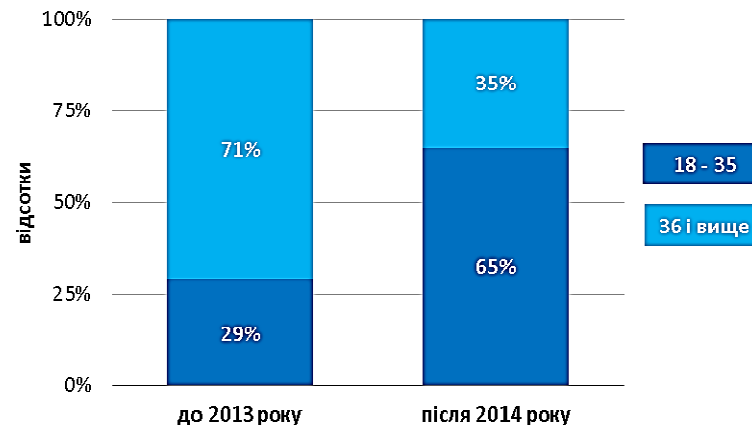
Джерело: Національний банк Польщі

Розподіл мігрантів за статтю залежно від часу першого візиту до Польщі

Джерело: Національний банк Польщі

Розподіл мігрантів за віком

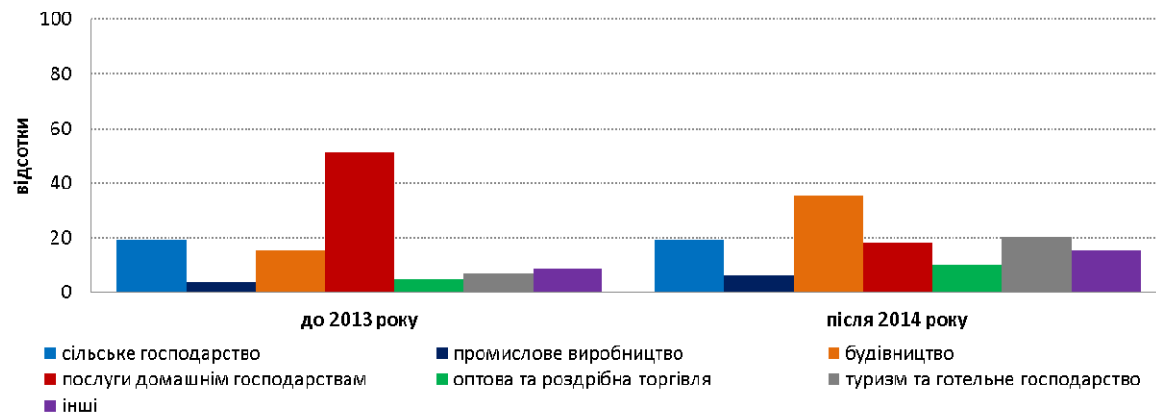
Джерело: Національний банк Польщі

Середні доходи за секторами

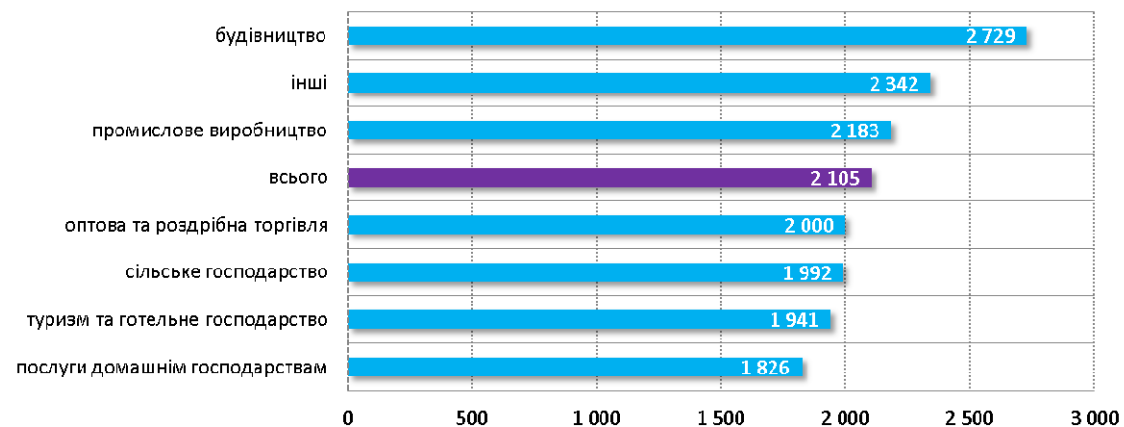
Структура зайнятості мігрантів за секторами економіки*

*Дані не дають в сумі 100%, оскільки мігранти вказують всі сектори, де вони працюють

Джерело: Національний банк Польщі

Середній дохід залежно від сектору (в польських злотих)

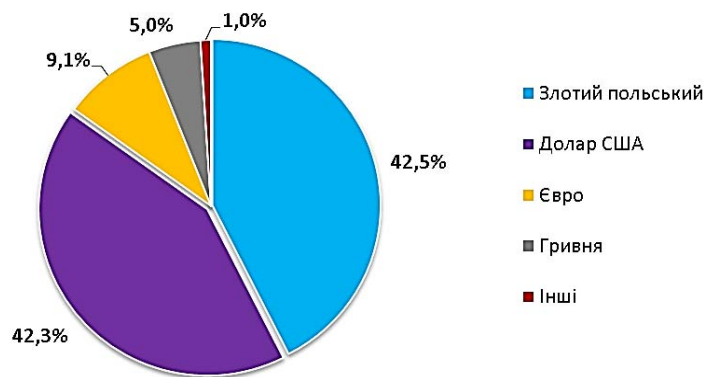

Джерело: Національний банк Польщі

Приватні грошові перекази в Україну

	У середньому	Перший візит до Польщі		Стать		Region	
		до 2013 року	з 2014 року	жінки	чоловіки	захід	схід
Переказують	66,4%	78,4%	49,4%	74,2%	56,1%	78,6%	47,9%
Не переказують	33,6%	21,6%	50,6%	25,8%	43,9%	21,4%	52,1%

Валютна структура переказів

Джерело: Національний банк Польщі

Основні канали переказів

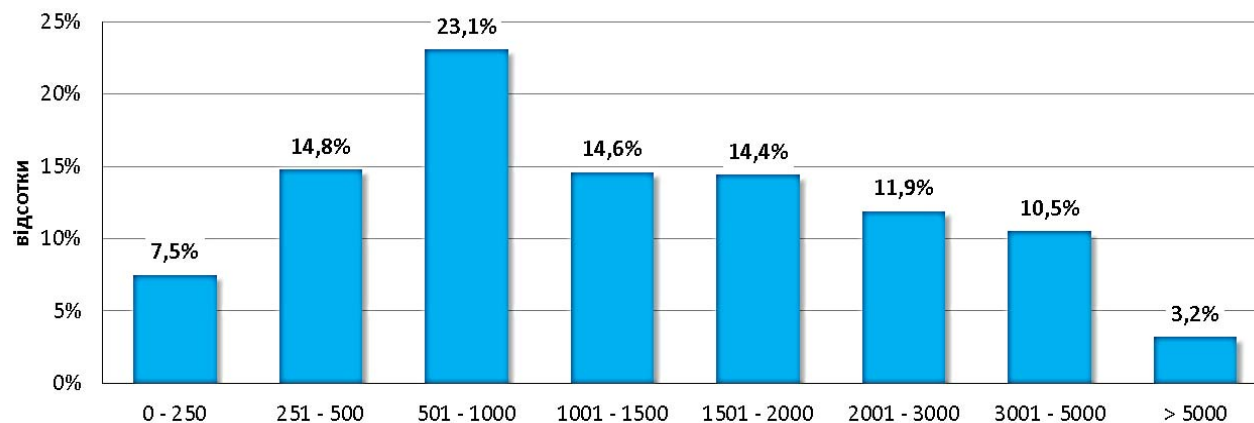
Джерело: Національний банк Польщі

- Українці витрачають у Польщі на проживання в середньому 34,2% своїх доходів.

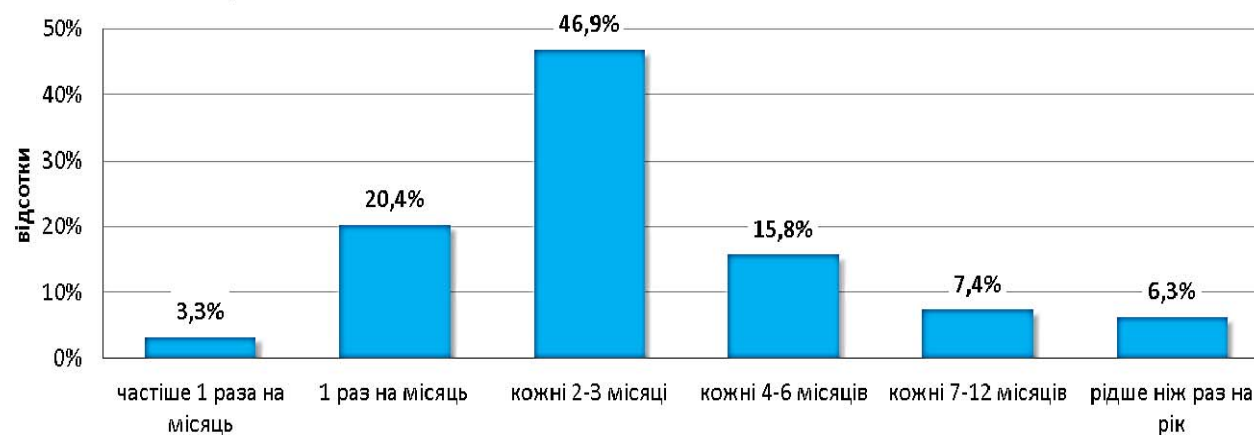
Середній розмір та частота переказів

Розмір останнього зробленого переказу в Україну (в злотих)

Джерело: Національний банк Польщі

Частота переказів

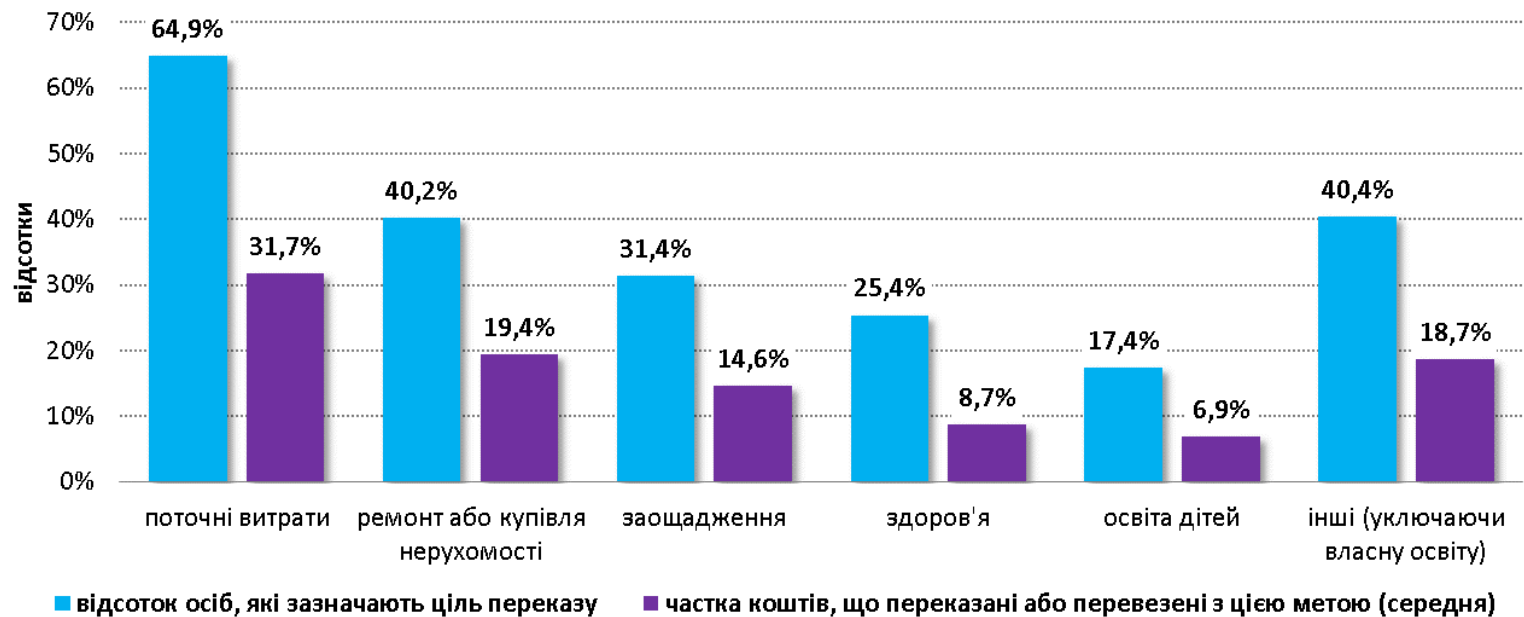

Джерело: Національний банк Польщі

Основними напрямками використання переказів є поточні витрати, ремонт та купівля нерухомості

Цілі, на які витратимуться кошти, що переказані українцями, які працюють у Польщі

Джерело: Національний банк Польщі